

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר יהושע גרצולין שליט"א

יומא מה: בענין המערכה של אברים ופדרים

1. גמ' יומא מה., וז"ל, "תנו רבנן בכל יום היו שתי מערכות והיום שלש אחת מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת שמוסיפין בו ביום דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר בכל יום שלש והיום ארבע אחת של מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת של קיום האש ואחת שמוסיפין בו ביום רבי (מאיר) אומר בכל יום ארבע והיום חמש אחת של מערכה גדולה ואחת של מערכה שניה של קטורת ואחת של קיום האש ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב ואחת שמוסיפין בו ביום דכולי עלמא מיהת תרתי אית להו מנלן אמר קרא היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת ורבי יוסי קיום האש מנא ליה נפקא ליה מוהאש על המזבח תוקד בו ור' יהודה ההוא להצתת אליתא הוא דאתא דתניא היה רבי יהודה אומר מניין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח תלמוד לומר והאש על המזבח תוקד בו אמר רבי יוסי מניין שעושה מערכה לקיום האש תלמוד לומר והאש על המזבח תוקד בו ורבי יוסי הצתת אליתא מנא ליה נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי שמעון דתניא ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת דברי ר' יהודה אמר לו רבי שמעון וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח אלא לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח ורבי יהודה אי מהתם הוה אמינא קאי אארעא ועביד במפוחא קמ"ל ורבי מאיר איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מנא ליה נפקא ליה מואש ורבנן וא"ו לא דרשי ורבנן איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מאי עביד להו מהדר להו למערכה גדולה דתניא מניין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרן על גבי מזבח ואם אין מחזיקן שסודרן על הכבש או ע"ג סובב עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח ור' מאיר עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת."

2. רמב"ם פ"ב מהלכות תמידין ומוסיפין ה"ה, וז"ל, "מפי השמועה למדו שזה שנאמר על מוקדה על המזבח זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת והאש על המזבח תוקד בו זו מערכה שלישית של קיום האש אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב נותנין אותן בצדי מערכה גדולה."

3. רמב"ם פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הכ"ו, וז"ל, "איברים שסידרן וכן קומץ שסידרו וסידר העצים של מערכה למעלה מהם או שסידרן מצדי העצים הרי זה ספק אם דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך לפיכך לא יעשה כן לכתחלה ואם עשה הורצה."

4. מקדש דוד סימן ה' ס"ק א' (מופיע באתר)

5. תוס' יומא מה. ד"ה רבי יוסי, וז"ל, "והקשה רבי אלחנן במזבח הנחשת שלא היה מקום מערכה אלא אמה כדאמר בפרק קדשי קדשים (דף סב:): ואמרינן נמי התם גיזרין שעשה משה ארכן ורחבן אמה א"כ כל הני מערכות היכא הוה קיימי וצריך לומר באמה של הילוך רגלי הכהנים והיו מסבבין המערכה גדולה עד הני מערכות."

6. מקדש דוד סימן ל"ב ס"ק ג' (מופיע באתר)

7. תוס' יומא מה: ד"ה סודרן, וז"ל, "אבל על גבי יסוד לא דא"כ היה נפסל בלינה אם ירד אבל טובב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ריב"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה."

8. רש"ש מסכת תמיד כח: ד"ה סודרן בכבש, וז"ל, "וכ"כ התוס' ביומא (מה:): אבל שם בזבחים (פז.) איתא דלרבא לינה מועלת במזבח והרמב"ם פסק כוותיה. אולם אם לא ירד לכ"ע יקטיר, רק דקשה איך יפסלם לכתחלה ולעבור על לאו דלא ילין עיין פסחים (עא.) ובתד"ה מנין. ולולי דבריהם היה נ"ל דכיון דמשלה בהן האור שוב אין לינה פוסלת בהם, עיין זבחים (מג.) ועיין בהגר"א ז"ל."

9. רש"י ד"ה שלא נתעכלו, וז"ל, "שלא ניתנו על מערכה או ניתנו ולא הספיקו להתעכל."

10. פירוש המשניות לרמב"ם מסכת יומא פרק ד' משנה ו', וז"ל, "בכל יום היו שם ארבע מערכות והיום חמש כו'. מערכה הוא צבור האש שנעשה מן העצים המסודרים וגודשין ומבערין האש ורבי יהודה אומר כי במזבח החיצון היו בה שני מערכות האחת מערכה גדולה והיא שמקריבין עליה התמיד ומערכה שנייה שלוקחין ממנה האש במחתה לקטרת כמו שזכרנו. ורבי יוסי אומר כי מערכה שלישית היו עושין לקיום האש לא תסור משם אש לעולם. ור"מ אומר כי רביעית היו עושין ושורפין עליה האיברים ופדרים שנשארו מן התמיד של בין הערבים שלא שלט בהם האש כל הלילה. וכולם מודים על שתי מערכות כי באה הקבלה כי אמרו על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו, זו מערכה שנייה של קטרת. ואמרו אחר כך והאש על המזבח תוקד בו אמר ר' יוסי זו מערכה שלישית של קיום האש, ורבי יהודה אומר שהוא חוזר על המערכה הנקדמת, ורבי מאיר אומר היה מיוחד מערכה לאברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב וזולתו אומר כי בצידי מערכה גדולה היו נשרפין, והכל מודים כי על כל פנים צריך תוספת מערכה ביום צום כיפור לכבוד ולהדור בעיני העם. והלכה כרבי יוסי."

11. גמ' יומא מו., וז"ל, "אמר רבי אלעזר משום בר קפרא אומר היה רבי מאיר איברי עולה שנתותרו עושה להן מערכה בפני עצמה וסודרן ואפילו בשבת מאי קא משמע לן תנינא בכל יום היו שם ארבע מערכות אמר רבי אבין לא נצרכה אלא לפסולין ודוקא שמשלה בהן האור אבל לא משלה בהן האור לא איכא דאמרי אחד כשירין ואחד פסולין אי משלה בהן האור אין ואי לא לא ואפילו בשבת."

12. רש"י יומא דף כד: ד"ה איכא סידור אברים, וז"ל, "דתמיד, בתריה, וכל זה מעבודת הסידור הוא."